

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/37260,Konferencja-naukowa-Od-Maximis-undique-pressi-do-Totus-Tuus-Poloniae-populus-Met.html>
17.04.2024, 03:50

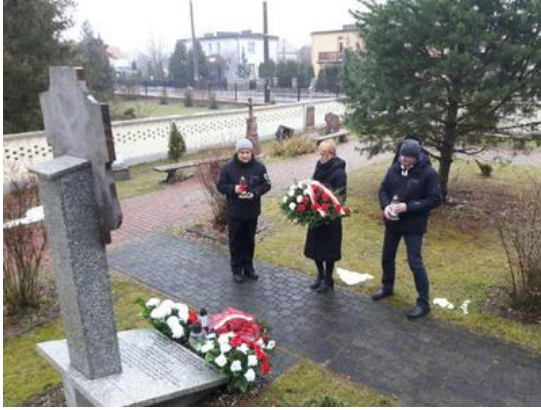
**Konferencja naukowa „Od Maximis undique
pressi do Totus Tuus Poloniae populus.
Metropolie mohylewska i wileńska w latach
1798-1992” - Białowieża, Białystok, 16-18
listopada 2016**

PROGRAM

16 listopada 2016 r. (środa), godz. 10.00, Hotel „Białowiecki”, ul. A.Waszkiewicza 218, Białowieża

referaty:

- Ks. dr Tadeusz Kasabuła: *Stanisław Bohusz Siestrzencewicz, pierwszy arcybiskup mohylewski (1783-1826)*
- Dr Raisa Zianiuk: *Seminaria duchowne w Mohylewie i Mińsku w latach 1788 - 1869*
- Mgr Marta Wróbel: *Kształtowanie zasobu Archiwum Archidiecezji Białostockiej (1820-1847) jako przykład losów dokumentów kościelnych w Cesarstwie Rosyjskim*
- Ks. dr Zbigniew Rostkowski: *Ks. Felicjan Szakien administrator i proboszcz narewski (1849-1864)*

17 listopada 2016 r. (czwartek), godz. 9.00, Hotel „Białowiecki”, ul. A.Waszkiewicza 218, Białowieża

- Mgr Dmitriy Panto: *Utworzenie dekanatu omskiego w 1910 r. Historia i podział administracyjny*
- Dr hab. Agata Mirek: *Trudny wiek dwudziesty w dziejach parafii Świr i jej proboszcza ks. Kazimierza Szytejki (1886-1960)*
- Ks. dr Adam Szot: *Rewindykacja dóbr kościelnych w archidiecezji wileńskiej w okresie międzywojennym*
- Mgr Łukasz Kalisz: *Biskupi wileńscy wobec Zgromadzenia Salezjańskiego w okresie II Rzeczypospolitej*
- Dr Paweł Libera: *Sprawa abp J. Cieplaka w oczach i działaniach polskiej dyplomacji*
- Mgr Agnieszka Kobus: *Kapłani z metropolii mohylewskiej i wileńskiej w służbie*

Kościół gdański

- Dr Irena Mikłaszewicz: *Brzemię polskości. Odniesienie do Polski, jako czynnik obciążający katolików i duchowieństwo polskie w litewskiej części archidiecezji wileńskiej w materiałach sowieckich służb represyjnych (1944-1991)*
- Dr Alina Zawadzka: *Polityka władz sowieckich wobec duchowieństwa katolickiego na Wileńszczyźnie po II wojnie światowej*

Sesja milenijna

18 listopada 2016 r. (piątek), godz. 10.30, Archiwum i Muzeum Archidiecezjalne w Białymstoku, Białystok, ul. Warszawska 48

Abp prof. dr hab. Edward Ozorowski: Wprowadzenie

- Dr Rafał Łatka: *Kard. Wyszyński i abp Wojtyła w „grze” milenijnej władz PRL*
- Ks. dr Tadeusz Krahel: *Prezbiterium białostockiego Kościoła AD 1966*
- Dr hab. Krzysztof Sychowicz: *Próba ograniczenia zasięgu i oddziaływania obchodów milenijnych w województwie białostockim podejmowana przez lokalne władze polityczno-administracyjne PRL*

Organizator:

- Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku

Partnerzy:

- Archiwum i Muzeum Archidiecezjalne w Białymstoku

- Collegium Suprasliense

Kontakt doorganizatorów:

- Waldemar F. Wilczewski, tel. 85 6645781, tel. kom. 600 368 013, e-mail: waldemar.wilczewski@ipn.gov.pl,
- Jarosław Wasilewski, tel. 85 6645787, e-mail: jaroslaw.wasilewski@ipn.gov.pl,
- Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej w Białymstoku, ul. Warsztatowa 1A, 15-637 Białystok, tel. 85 6645780, fax 85 6645788, e-mail: karolina.korolkiewicz@ipn.gov.pl

Przed rokiem 1772 w państwie carów mieszkało jedynie ok. 10 tys. katolików. Placówki zapewniające im obsługę duszpasterską miały charakter misji i podlegały bezpośrednio Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Wśród prawie pięciu i pół miliona ludności, która zamieszkiwała obszary Rzeczypospolitej, zagarnięte przez Rosję podczas rozbiorów w latach 1772, 1793 i 1795 znajdowali się katolicy obrządku łacińskiego przynależni do diecezji

inflanckiej, smoleńskiej, wileńskiej i żmudzkiej z metropolii gnieźnieńskiej oraz chełmskiej, kijowskiej, kamienieckiej i łuckiej z metropolii lwowskiej. Na Ziemiach Zabrzanych nie było zatem żadnej stolicy metropolitalnej, gdyż Gniezno i Lwów znalazły się poza zaborem rosyjskim. Już dwa lata po pierwszym rozbiórce Katarzyna II, bez porozumienia ze Stolicą Apostolską, powołała tzw. biskupstwo białoruskie, które w roku 1782 przemianowała na arcybiskupstwo ze stolicą w Mohylewie. Papież Pius VI chcąc unormować sytuację, bullą „*Onerosa pastoralis officii cura*” z 1783 r., utworzył metropolię mohylewską. Pierwszym arcybiskupem, metropolitą mohylewskim, mianowany został Stanisław Sistrzencewicz. Kolejne działania Katarzyny II, podjęte po trzecim rozbiórce – zniesienie biskupstwa inflanckiego, łuckiego, kamienieckiego i wileńskiego – znów pozbawione były sankcji kanonicznej. Kolejna próba normalizacji stosunków kościelnych w Rosji została podjęta już pod rządami cara Pawła I. Papież Pius VI zdecydował o wyłączeniu diecezji łuckiej, wileńskiej i żmudzkiej z metropolii gnieźnieńskiej oraz diecezji kamienieckiej z metropolii lwowskiej włączając je bullą „*Maximis undique pressis*” z 15 listopada 1798 r. do metropolii mohylewskiej. Do nowej metropolii powstałej na wschodnich terenach Rzeczypospolitej, które w wyniku rozbiorów znalazły się w granicach Rosji, weszły również powstałe z przekształceń diecezji kijowskiej, diecezje mińska i żytomierska.

Kolejne przekształcenia organizacji terytorialnej metropolii zostały przeprowadzone w związku z podpisaniem konkordatu z Rosją w 1847 r. Powstała nowa diecezja tyraspolska (1848), diecezje kamieniecka i mińska zostały skasowane przez rząd carski (1869) w ramach represji popowstaniowych, stolica metropolii – niezmiennie nazywanej mohylewską – w roku 1872 została przeniesiona do Petersburga.

Nową sytuację dla Kościoła na wschodnich obszarach dawnej Rzeczypospolitej, od ponadstulecia znajdujących się pod zaborem, przyniósł wybuch I wojny światowej, rewolucja w Rosji, rozpad imperium carów. Nowe granice państw podzieliły struktury administracyjne metropolii mohylewskiej. W odrodzonej, w okrojonych granicach, Rzeczypospolitej znalazły się części diecezji łuckiej, mińskiej, wileńskiej i żmudzkiej. Fragmenty, wskrzeszonej w 1918 r. diecezji ryskiej znalazły się na obszarze Estonii i Łotwy, na Litwie pozostała prawie cała diecezja żmudzka i skrawki diecezji wileńskiej. W najtrudniejszej sytuacji pozostały części diecezji mińskiej i łuckiej, które pozostały w granicach Związku Sowieckiego. Konkordaty zawierane przez Stolicę Apostolską w połowie lat 20. XX w. otworzyły drogę do ustalenia nowej organizacji kościelnej na terenach byłej metropolii mohylewskiej. W Polsce powstała metropolia wileńska z diecezjami sufraganalnymi w Łomży i Pińsku (z części diecezji mińskiej). Na Litwie, gdzie zlikwidowano diecezję żmudzką, powstała metropolia kowieńska. Sowiecka Białoruś i Ukraina zostały w praktyce pozbawione zorganizowanej struktury administracji kościelnej.

Kolejny cios porządkowi kościelnemu zadała II wojna światowa i następujące po niej zmiany ustrojowe i arbitralne regulacje granic państwowych. W Związku Sowieckim znalazły się prawie całe tereny należące niegdyś do metropolii mohylewskiej i powstałej później (1925) na znacznej części jej obszaru, metropolii wileńskiej.

Dopiero upadek systemu komunistycznego w Europie otworzył drogę do normalizacji

struktur Kościoła na obszarach, które u schyłku XVIII wieku weszły w skład metropolii mohylewskiej. Kościół w Polsce swój obecny kształt administracyjny otrzymał na mocy bulli „Totus Tuus Poloniae populus” wydanej przez papieża Jana Pawła II 25 marca 1992 r. W granicach współczesnej Białorusi nawiązaniem do tradycji metropolii mohylewskiej jest utworzona w roku 1991 archidiecezja mińsko-mohylewska, łącząca tradycje dawnej stolicy archidiecezji i jednego z biskupstw.

Już pobieżny przegląd zmian struktur diecezjalnych, jakie w ciągu dwóch stuleci zachodziły na wschodnich terenach Rzeczypospolitej pokazuje, że dla Kościoła rzymskokatolickiego na tym obszarze był to czas szczególnie trudny. Rozbiory i późniejsze panowanie komunistów sprawiły, że Kościół na wschodzie znalazł się w opresji. Z pozycji uprzywilejowanego wyznania panującego stał się Kościołem zaledwie tolerowanym, marginalizowanym, następnie represjonowanym i bezwzględnie zwalczanym. Na metropolie mohylewską i wileńską chcemy spojrzeć właśnie przez pryzmat opresji, w jakiej lokalne Kościoły zmuszone były funkcjonować w ciągu minionych dwóch stuleci.

PLIKI DO POBRANIA

[Wybrane publikacje \(pdf, 799.18 KB\)](#)